

Téver Felix: V hradbách (úryvek)

Společné obědy u Kapistránů probíhaly za teskného mlčení, všichni se báli slova, tváře všech měly výraz, jako by ani nemyslili, jako by se jen tupě oddávali osudu.

Paní Kapistránová sedávala ve svém dosud nezměněném salonku, ruce v klíně, oči upjaté trčivě v jeden bod, trčivost pohledu odpovídala trčivosti hřebu, zaraženého v mozku - myšlence, od níž vše vycházelo a k níž se všechno vracelo. Nebyla schopna zvednout ruku k jakékoli činnosti, neviděla, neslyšela, všechny dojmy vnějška byly zazděny, nic k ní nevnikalo a vnikl-li lidský pohled za tu zeď, hledala v jeho hloubi pohrdání a vniklo-li lidské slovo v její sluch, hledala v něm skrytý smysl, týkající se její krádeže. Naděje, že by mohla odcizený majetek vrátiti, se potopila, její duše nebyla už schopna naděje. Celá spousta trýznivých děsů zaplavovala její vědomí. Nepoklekala už na klekátko, necítila Božího oka, jež se milosrdně sklání nad hříšníkem, jen oči lidí cítila, výsměšné, škodolibé, pohrdavě křičící: „Hle, hle, dcera generála z Lilienkronu, šlechtična - zlodějka, zlodějka!“

Po ničem jiném netoužila, nežli po spaní. „Usnouti, zbaviti se vědomí - jen na hodinku usnouti.“ Spánek však vícek jejích nesklížil. „Spát - spát beze snů, nebýt, nevědět - život - upomínka, strach, hrůza, všechno by pominulo. Přijdou zatknouti zlodějku - zlodějka je mrtva - nad mrtvou není soudu.“

Vedle první utkvělé myšlenky razila si druhá průchod do bolavého mozku. Stará Marianka, jediná zbylá služka, děsila se paniných očí a došla raději k slečně Roze pro peníze na nákup.

Roza ji vyhnala se slovy: „Už nic nedám a kdyby hlady pošli, ať pojdou!“

Pán se chytil za hlavu, ale vysázel něco peněz na stůl. Téhož dne zmizel zlatý řetěz s pečetičkou s Gabrielovy vesty.

„Pojď sem ke mně,“ zavolala Roza na bratra. Po týdny nebyl v jejím pokoji, teď stanul u dveří jako žebrák.

Roza vyňala ze skříně stříbrné cibulky nebožtíka otce. „Tu máš, Bože milosrdný, už i hodinky prodal. A tenhle dům?“ Stará klesla na židli v srdceryvném vzlykotu.

„Prosím tě, Rozo, víš-li to, nedávej to ještě znáti před Bertou, však ji ta rána beztoho zasáhne.“ „Ji že zasáhne?“ Roza se uprostřed vzlyků zasmála, bolest i nenávisť vyrazily tento smích. „Už máme brzo Havla, mám na Malé straně najatý byt i dílnu, budu zase kovat mříže, však já vás užívím.“

„Teď nedám krejcaru, Kviríne,“ řekla o chvíli později k mladíčkovi, s nímž se poslední dobou stávala důvěrnější, „až bude zase otec zámečnickem, budu mu pomáhat a tobě také ještě něco zbude s Boží pomocí.“ Potom se Roza zase rozplakala, stařecky, bezbranně. „Pán Bůh mne trestá, nebudu z tohoto domu vynesena do Jakubského kostela.“

Jedné podvečerní chvíle přišla na Rozu hrozná úzkost, úzkost, která se ani nedala zapuditi odřikáváním Zdravasů na růženci a tenkrát vypověděla Kvirínovi Johaniny osudy i její skon. Povíдалa o celoživotním svém pokání a teskný děj zaplavil jako neprůhledná mlha mladou mysl hochovu.

„Chudým jsem dávala, vašimi jsem se dala ožebračit, světla jsem páčila, životních radostí jsem neměla a nepřišlo dosud zjevení, že je duše její spasena.“

Kvirín, mlčelivec, neporozuměl tetinu zármutku, nechápal, ale přejal do své duše tetin stesk. „Měla jsem přítelkyni, byla jako svatá, taková tajemná, teď tu není, roznemohla se a její manžel ji odvezl do teplých krajů, tak jsem opuštěna jako ten kůl v poli, proto jsem si k tobě vzala útočiště, Kviríne.“

Ještě jedna bytost pod střechem starého templářského domu byla v posledních dnech zžírána úzkostí. Slečna Melanie, žijící stále ve svých snech a nadějích, dověděla se poslední o rozrušeném stavu jmění Kapistránových. Lidé nadějní jsou důvěřiví, Melanii nepřišla myšlenka, že by paní Kapistránová, rodilá šlechtična, mohla kdy sáhnouti na její majetek, ale

kterého dne objevila se ve dveřích Rozina bytu s tváří valně zaraženou a počínala se se svou důvěrníci raditi o věci, která ji pojednou celé nitro naplnila úzkostí. Útlocitná, zakřiklá, hleděla i této chvíli vyložití věc co nejmírněji.

„Seitz mi psal, že přijede co nevidět a tu jsem dnes zašla k paní továrníkové, abych ji požádala o vydání své spořitelní knížky. Paní továrníková se velmi změnila - je snad nemocná - tak se mne lekla, jako bych byla nějakým strašidlem takové měla oči, že jsem se jich zděsila.“

Té chvíle chytla Roza Melanii za ruku, i její oči, jako by z důlků vylézaly, zvětšily se zděšením. „Co jim řekla?“ Hlas zasípal, oči hrůzou ztrnuly, i Melaniina ruka počínala se chvěti.

„Že - že ztratila klíč od ohnivzdorné pokladny.“

„To není pravda, můj bratr má ode všech, i prodaných, vždy klíče zásobní.“

Melanie nemohla zůstat státi, tak se pod ní zachvěly nohy, dvoje vyděšené oči ji o všem poučily. Toho dopoledne nastal hrozný hřmot v bytu hraběte Artose, jehož hlas až stěnami pronikal, za hlasem ozývaly se rány na zemi házených předmětů.

„A to všechno za mými zády, falešná kreaturo, dobře se ti stalo, kde nic není, ani smrt nebere, přišla jsi o všechno, Seitz by byl blázen, aby si tě vzal, já tě za tvou faleš vyženu z domu jako prašivého psa!“

„To je vděk za to, že jsme ji po léta zdarma živili,“ opakovala po každém výbuchu manželově hraběnka.

Melanie seděla v koutku skrčená, jako postřelená koroptev.

Členové rodiny Kapistránovy seděli u oběda, když hrabě vstoupil a bez pozdravu přednesl svou věc.

„Oloupiti chudou dívku o jediný její majetek, to je tak sprostý čin, že je každý sprostý zloděj proti němu kavalír - však věc tak nenechám, udám to u soudu, budete za to sedět v Řepích, madame Albertině, dobře, že se toho žádný z Lilienkronu nedočkal.“

Odešel, bouchnuv dveřmi. U stolu seděly čtyři osoby nehybně jako mrtvolky. Dlouho neozval se zvuk, jen unavené podzimní mouchy bzučely kolem lampy nad stolem, pak bzukot rozrazil vzlykem lidské hrudi, Gabrielova hlava klesla na hrud' Rozinu.

Roza nebyla toho dne schopna práce ani modlitby - seděla v křesle, myšlenky táhly hlavou, jedna k druhé navázána jako tvrdým provazem, obrazy pluly před zrakem. Ani jedny ani druhé nevnikaly až na dno duše, ve které se potýkala zoufalost s únavou, v níž se nejhlobt tyčilo cosi dravého, mocného, chechtot mstivého zadostiučinění. Nejsouc si vědoma tohoto pohybu, zabušila si zaťatou pěstí pravice do dlaně levice.

„Pán Bůh je spravedliv, dolehl na ni Boží trest. Klášterní slečna, šlechtična! Po léta v ní urážela poctivou krev předků, pobořila stěny tohoto domu, zbudované mozolnou prací rodu Kapistránových. A teď, - zlodějka, zlodějka, sprostá zlodějka je slečna z Lilienkronu!“

A zase obraz, jasný do všech jednotlivostí. Uviděla švakrovou v režném, trestaneckém šatě a chechtot, dlící na dně duše, jí vyrazil ze rtů.

Časný soumrak podzimního dne naplnil vzduch, temno vylézalo ze všech koutů, do oken zírala chladně rozšklebená šed' oblohy dne, který nemohl nalézt konce v hrůzách, jež přinesl. U dveří stanula postava, zahalená v černý plášť.

Rozin smích byl náhle uťat odporem, studem, ošklivostí, chtěla vstáti a ukázati při tom ke dveřím, stud ji zchvátil tam za tu druhou, ale stud se vracel do vlastního nitra divným, nepochopitelným odrazem.

„Vy jste se smála?“ řekla konečně Berta hlasem zdušeným.

Roza chtěla povstati, ale její údy byly zmrtvěny. Ucítila divnou lidskou soudružnost k bratrově ženě, k zlodějce, jen chvíli, nechtěně, pak d'ábel smíchu, choulící se v koutě duše, zvítězil, ze rtů vytryskl jí znovu hrubý smích.

„Proč se smějete, švakrová?“

„A tak.“ Slova zněla pichlavou radostností. „Myslím si, kdo jim bude v arestu vlasy uplétat.“

„Já do vězení nepůjdu.“ Mdlé bylo mávnutí Beriny ruky, mdlý byl i její hlas.

„A kam půjdou - myslují, že můj poctivý bratr s nima bude zůstat pod jednou střechou?“ - „Ne, nebude.“

„Ha, ha, ha, slečna z Lilienkronu chudáka Melanii okradla, okradla, okradla o štěstí kvůli marnotratnému klukovi. Nad chudákem Melanii pláču krvavými slzami, před nimi plivám - jdou, jdou, neotravujou mi tu vzduch!“

Rozin hlas sípal, Berta stála zhroucena pod slovními ranami.

„Už ho dlouho otravovat nebudu.“ Usedla jako žebrák na židličku u dveří, jako by jí nohy nésti nechtěly.

„Romuald měl čestný dluh, chtěl se zastřelit.“ Berta se na dlouhou chvíli zamlčela, pak řekla tiše, s krutou lhostejností: „Lépe, kdyby se byl zastřelil, lépe by bylo pro něho, nežli mít matku trestanku! Já to udělala - já to udělala. Vidět syna s bambítkou proti skrání namířenou - ani pekla se nebojím, peklo nemůže být horší, nežli bylo to. Já to udělala - nebyla jste nikdy matkou, vy to nepochopíte, pro dítě matka cedí krev - on byl mou láskou, říkám vám to v posledních hodinách života, on byl mou láskou! V posledních hodinách života vidí člověk jasně sám sebe, ženy, které nepoznaly velké lásky k muži, zamilují se do syna, jemuž daly svoji krev a svoje sny. Neměla jste nikdy syna, nepochopíte mne, švakrová.“

Roza, sedící zhroucena ve své lenošce, jako by náhle pochopila, aniž chtěla pochopit. Ona, která žiznivě tiskla k hrudi sotva narozené děti bratrovy, ona, která zhřešila z vášnivé touhy vylítí všechnu zakřiklou něhu nad vzrůstajícím tílkem dítěte, ona, stará panna, odstavená do stínu samoty od živného stolu blaha i strastí, naděje i zklamání, ona v této chvíli jasnozření pochopila, že nepropadá naprostému zatracení hřích, byť by byl i spáchán z nerozumné lásky.

(Téver, Felix: V hradbách. Agentura Pankrác, Praha 2011, 2. vyd., s. 225–229.)